

Puolustusvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029 (E 58/2023 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suu-
relle valiokunnalle 22.3.2023 mennessä.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lähetystöneuvos Janne Heiskanen, ulkoministeriö
- erityisasiantuntija Niklas Backlund, puolustusministeriö
- erityisasiantuntija Anna Hernberg, puolustusministeriö
- neuvotteleva virkamies Milla Kouri, valtiovarainministeriö
- finanssineuvos Kristina Sarjo, valtiovarainministeriö
- liikenneneuvos Marjukka Vihavainen-Pitkänen, liikenne- ja viestintäministeriö
- Euroopan parlamentin jäsen Eero Heinäluoma, Euroopan parlamentti
- vanhempi tutkija Tuomas Iso-Markku, Ulkopoliittinen instituutti
- everstiluutnantti Arto Hildén, Pääesikunta
- johtaja Jaakko Pekki, Huoltovarmuuskeskus
- johtava konsultti Antti Laatikainen, WithSecure Oyj
- maakuntajohtaja Mats Brandt, Merenkurkun neuvosto
- pääsihteeri Tuija Karanko, Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- johtava tutkija Harri Mikkola, Ulkopoliittinen instituutti
- tutkijatohtori Teemu Häkkinen, Jyväskylän yliopisto

Valiokunnan lausunto

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Hallitusohjelman linjausten pohjalta EU-asioiden komitea on syksyn 2023 aikana valmistellut avaintavoitteet Suomen ennakkovaikuttamiseksi kaudelle 2024—2029. Tavoitteet ovat keskeinen väline osallistuttaessa Eurooppa-neuvoston strategisen ohjelman laadintaan sekä ennakkovaikuttamisessa loppuvuodesta 2024 toimintansa aloittavan komission ohjelmaan.

Valtioneuvoston kanta

Euroopan unioni on Suomen tärkein poliittinen ja taloudellinen viitekehys ja arvoyhteisö. Suomi on aktiivinen, luotettava ja ratkaisuhakuinen jäsenmaa, joka toimii aloitteellisesti, rakentavasti ja ennakoivasti edistääkseen omia tavoitteitaan. Valtioneuvosto vaikuttaa aktiivisesti Eurooppa-neuvostossa kesällä 2024 hyväksyttävän unionin strategisen agendan sisältöön sekä ennakkovai-
kuttaa tulevan komission ohjelmaan.

Valtioneuvoston tavoitteena on globaalisti vahva ja toimintakykyinen Euroopan unioni, joka edistää jäsenvaltioidensa ja kansalaistensa turvallisuutta, hyvinvointia ja taloudellisia etuja. Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin kaiken toiminnan perusta.

On tärkeää, että perusoikeus- ja demokratiapolitiikan pitkäjänteistä kehitystyötä EU:ssa jatketaan. Oikeusvaltiokysymyksissä valtioneuvosto jatkaa pitkäaikaisella toimintalinjallaan ja edistää oikeusvaltioperiaatteen toteutumista ja korruption torjuntaa EU:ssa. Erityisen tärkeää Suomelle on se, että unionin budjetista saatava rahoitus linkitetään tiiviisti oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen, varojen väärinkäytön vastaisiin toimiin ja korruption ehkäisemiseen.

Valtioneuvosto edistää pitkäjänteisesti sukupuolten tasa-arvoa EU:ssa. Valtioneuvosto tukee EU:n liittymistä Euroopan ihmisoikeussopimukseen. Liittyminen vahvistaisi unionin perustana olevia keskeisiä arvoja ja yhdenmukaistaisi perusoikeuksien suojaa Euroopassa.

Valtioneuvoston pääprioriteetit EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan ovat Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistaminen, Euroopan kokonaisturvallisuuden parantaminen ja puhtaan siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistäminen. Valtioneuvosto katsoo, että tulevilla EU:n monivuotisella rahoituskehyksellä tulisi osaltaan edistää näiden painopisteiden toteutumista. Rahoituskehysten kokonaistasotaso tulee kuitenkin säilyttää kohtuullisena välttämällä Suomen nettomaksuosuuden kasvua.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

(1) Valtioneuvoston selvityksessä (E 58/2023 vp) esitetään keskeiset prioriteetit ja päämäärät, joiden Suomi haluaa sisältyvän kesäkuun 2024 Euroopan parlamentin vaalien jälkeen määriteltä-

Valiokunnan lausunto

viin Euroopan unionin tulevan viisivuotiskauden (2024-2029) strategisiin ja poliittisiin linjauksiin. Selvityksen tueksi valtioneuvosto lupaa laatia vuosittain konkreettisen EU-vaikuttamisstrategian Suomen kannalta keskeisistä EU-asioista.

(2) Selvityksessä korostetaan ennakkovaikuttamisen tärkeyttä sekä kuvataan EU:n päätöksentekoprosessia ja Suomen kannanmuodostusta. Valiokunta korostaa, että etenkin hyvissä ajoin tapahtuva ennakkovaikuttaminen on kriittisen tärkeää sen suhteen, että Suomen näkökantoja saadaan sisälle keskeisiin unionitason ohjausasiakirjoihin. Valiokunta toteaa, että Suomi ei ole tässä työssä aiemmin kovin hyvin onnistunut.

(3) Valtioneuvoston selvityksessä Suomen avaintavoitteet ja niihin liittyvät kannat on kirjattu varsin yleisellä tasolla. Keskeisimmiksi tavoitteiksi valtioneuvosto nostaa Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistamisen, Euroopan kokonaisturvallisuuden sekä puhtaan siirtymän ja bio- ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistämisen.

(4) Valiokunta pitää painopistetarkastelua Suomen kannalta yleisesti ottaen onnistuneena, ja selvityksessä määritellyt ylätavoitteet ovat myös hyvin linjassa EU-tasolla käynnissä olevan poliittisen keskustelun kanssa. Valiokunta yhtyy asiantuntijakuulemisissa esiin nostettuihin huomioihin siitä, että selvityksessä ei perustella Suomen kantoja ankkuroimalla niitä laajempaan analyysiin EU:n toimintaympäristöstä, unionin sisäisestä kehityksestä, jäsenvaltioiden näkemyksistä tai Suomen paikasta EU:ssa. Tämän seurauksena monet linjauksista jäävät hieman irrallisiksi. Valtioneuvosto ei myöskään kytke määrittelemiään ylätavoitteita toisiinsa. Esimerkiksi EU:n strategista kilpailukykyä ja unionin kokonaisturvallisuutta koskevien osioiden välillä tällaisia siltoja olisi syytä rakentaa.

(5) Merkittävänä puutteena selvityksessä valiokunta pitää myös sitä, että asiakirjasta puuttuu kokonaan kuvaus keinoista, joilla Suomi pyrkii saavuttamaan valitsemansa tavoitteet. Asiakirjassa ei myöskään ole, muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta, konkreettisia aloitteita tai ehdotuksia, joita valtioneuvosto haluaisi EU-pöytään tuoda. Selvityksessä ei myöskään kuvata sitä, miten Suomi kykenee varmistamaan tavoitteilleen tarvittavan tuen muista jäsenvaltioista tai EU-instituutioista. Näistä syistä Suomen mahdollisuuksia edistää avaintavoitteitaan ja tehdä niihin liittyvää EU-vaikuttamista on tämän selvityksen pohjalta vaikea arvioida. Valiokunta huomauttaa, että konkretian puute rajoittaa myös eduskunnan, kansalaisyhteiskunnan, tiedotusvälineiden ja äänestäjien mahdollisuuksia käydä syvällisempää keskustelua hallituksen EU-linjauksista.

(6) Valiokunta korostaa, että vain turvallinen ja vakaa EU voi olla houkutteleva kohde investoinneille ja osaavalle työvoimalle. Kilpailukykyinen ja edistyksellinen talous puolestaan luo pohjaa puolustusteknologioiden ja sotilaallisten suorituskykyjen kehitykselle, joka taas voi osaltaan toimia ajurina siviilikäyttöön tarkoitettujen innovaatioiden synnyttämisessä. Valiokunta toteaa, että vahva ja toimiva talous on myös EU:n huoltovarmuuden perusta.

Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa

(7) Valiokunta keskittyy lausunnossaan tarkastelemaan erityisesti lukua "Kokonaisturvallisuus ja vahvempi Eurooppa". Valiokunta toteaa, että selvityksen kokonaisturvallisuutta koskeva osuus pitäytyy muun asiakirjan tavoin varsin yleisellä tasolla. Valtioneuvosto linjaa, että EU:n olisi uu-

Valiokunnan lausunto

dessa turvallisuusympäristössä kyettävä olemaan vahvempi geopoliittinen toimija. Käytännössä tämä tarkoittaa selvityksen mukaan sitä, että Suomi haluaa EU:n kehittävän johdonmukaisesti globaalia toimintakykyään ja kumppanuuksiaan, jatkavan vahvaa tukeaan Ukrainalle, varautuvan kokonaisvaltaisesti ja laaja-alaisesti mahdollisiin tuleviin kriiseihin ja hybridiuhkiin sekä syventävän puolustusulottuvuuttaan. Lisäksi Suomen tulisi valtioneuvoston mukaan viedä omaa kokonaisturvallisuus- ja huoltovarmuusajatteluaan EU-tasolle. Valiokunta pitää valittuja tavoitteita kannatettavina, mutta epäselväksi jää, miten näihin tavoitteisiin päästään ja mitä Suomi voisi tehdä näiden päämäärien edistämiseksi.

(8) Valiokunta huomauttaa, että Venäjän hyökkäyssodan yhteydessä on tullut hyvin selväksi, kuinka tärkeää EU:n on pitää yllä läheisiä ja toimiva kumppanuussuhteita eri puolille maailmaa. EU:n ja sen jäsenvaltioiden näkemyksiä haastetaan aktiivisesti ja avoimesti erityisesti Venäjän ja Kiinan toimesta. Yhdysvaltojen merkitys EU:n ja Euroopan poliittisena, taloudellisena ja sotilaallisena kumppanina on valtava samoin kuin Yhdysvaltain rooli Ukrainan sotilaallisessa tukemisessa. Toisaalta transatlanttiseen suhteeseen liittyy tällä hetkellä merkittäviä epävarmuuksia, ja Yhdysvaltojen seuraavien presidentinvaalien lopputuloksella voi olla hyvin suuri vaikutus suhteen tulevalle kehitykselle.

(9) Yleisesti ottaen selvitys kiinnittää kokonaisturvallisuutta koskevassa osiossa hyvin vähän huomiota EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ja ulkosuhteisiin painottaen sen sijaan unionin sisäistä ja ulkoista turvallisuutta. Valiokunta yhtyy sen asiantuntija-arvioon siitä, että EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja ulkosuhteita ei tulisi tarkastella turvallisuus- ja puolustuspolitiikasta erillisenä kokonaisuutena, vaan vahvasti siihen sidoksissa olevana alueena.

Huoltovarmuuden merkitys unionitasolla ja kansallisesti

(10) Selvityksessä todetaan, että Suomen tulisi edistää EU:ssa suomalaista kokonaisturvallisuus- ja huoltovarmuusajattelua. Kokonaisturvallisuus on suomalaisen varautumisen yhteistoimintamalli, jossa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista huolehditaan viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyönä. Hallitusohjelman mukaan huoltovarmuus on kokonaisturvallisuuden perusta.

(11) Suomessa huoltovarmuuden strateginen tavoite on turvata väestön, talouselämän ja maanpuolustuksen välttämättömimmät perustarpeet. Huoltovarmuustyön tavoitteissa ja keinojen valinnassa huomioidaan Suomen erityispiirteet, joita ovat kylmä ilmasto, syrjäinen sijainti, riippuvuus merikuljetuksista, energiaintensiivinen talouden rakenne, pitkät kuljetusetäisyydet ja riippuvuus ulkomaisista hyödykkeistä. Yhteiskunnan vakavimmissa kriisitilanteissakin lähtökohtana on markkinaehtoinen toiminta. Jos markkinat eivät pysty ylläpitämään yhteiskunnan taloudellisia ja teknisiä perustoimintoja häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa, yhteiskunnan on tuettava markkinoiden toimintavarmuutta välttämättömillä toimenpiteillä. Markkinaehtoinen huoltovarmuus edellyttää toimiakseen monipuolisia poliittisia ja kaupallistaloudellisia kansainvälisiä suhteita. Valiokunta korostaa, että Suomelle on keskeisen tärkeää avoimen sääntöpohjaisen kansainvälisen kauppajärjestelmän vakaa toiminta ja edelleen kehittäminen. Yhä suurempi osa huoltovarmuustyöstä tapahtuu jatkossa EU-maiden yhteistyönä ja osin EU-sääntelyn ehdoilla. Huoltovarmuustyön vahvempi rooli EU-maiden keskinäisessä vuoropuhelussa palvelisi myös Suomen etua.

Valiokunnan lausunto

(12) Saadun selvityksen mukaan Suomen lähtökohdat kokonaisturvallisuusajattelun edistämiseksi EU-tasolla ovat lähtökohtaisesti hyvät. Esimerkiksi resilienssin ja strategisen autonomian käsitteet, jotka ovat molemmat ohjanneet merkittäväällä tavalla EU:ssa viime vuosien aikana käytyä keskustelua ja unionin politiikkatoimia, sisältävät paljon yhtymäkohtia suomalaiseen kokonaisturvallisuus- ja huoltovarmuusajatteluun. EU on näiden käsitteiden alla tehnyt merkittäviä avauksia koskien esimerkiksi terveysunionia, kriittisten raaka-aineiden saatavuutta, kriittisten toimijoiden häiriönsietokykyä (CER-direktiivi) ja kyberturvallisuutta (NIS2-direktiivi).

(13) Saadun selvityksen mukaan suomalainen kokonaisturvallisuus- ja huoltovarmuusajattelu sellaisinaan ovat vieraita useimmille muille jäsenvaltioille ja EU-instituutioille, eivätkä ne ole suoraan siirrettävissä EU-tasolle. Huoltovarmuus ei kuulu unionin toimivaltaan eikä unionin yhteinen lainsäädäntö säätele huoltovarmuuden turvaamista. EU:n toimintaa kokonaisturvallisuus- ja huoltovarmuuskysymyksissä rajoittaa myös muun muassa se, että unionin välineet ja toimivalta vaihtelevat politiikka-aloittain. Monet kokonaisturvallisuus- ja huoltovarmuuskysymykset ovatkin viime kädessä jäsenvaltioiden kansallisessa päätösvallassa ja niiden vastuulla.

(14) Yksi huoltovarmuuden avainalue on vaikuttaminen siihen, miten turvallisuuspolitiikan tulisi näkyä unionin kauppapolitiikassa. Valtioneuvoston selvitys toteaa, että Suomi korostaa avoimen, sääntöperustaisen ja vastuullisen kansainvälisen kaupan merkitystä Euroopan kilpailukyvyllä. EU:n on aktiivisesti avattava uusia markkinoita kauppasopimuksia neuvottelemalla ja vahvistettava kansainvälisen kaupan sääntöpohjaa.

(15) Valiokunta huomauttaa, että useat valtiot kokevat yhä vahvempaa tarvetta suojautua haitallista vaikuttamista vastaan ja vaatimukset taloudellisesta protektionismista ovat kasvaneet. Osana kiristyvää globaalia strategista kilpailua on viime vuosina keskusteltu enenevässä määrin kriittisten toimintojen ja tuotantoketjujen strategisesta eriyttämisestä (de-coupling). Saadun selvityksen mukaan EU:ssa enemmän tukea saanut lähestymistapa on kuitenkin kriittisiin yhteyksiin liittyvien riskien hallinta (de-risking). Käytännössä EU pyrkii vähentämään Kiinan toimista aiheutuvia taloudellisia riskejä kauppayhteyksien katkaisemista lievemmin keinoin.

(16) Valiokunta yhtyy arvioon siitä, että de-risking -toiminta tulee olemaan yhä lisääntyvästi osa sekä Yhdysvaltojen että EU:n kauppaa- ja ulkopolitiikkaa, mikä tulee muokkaamaan paitsi suurvaltasuhteita, myös kansainvälisen kaupan dynamiikkaa ja rakenteita, joilla puolestaan tulee olemaan suoria seurauksia Suomen huoltovarmuuden turvaamisen kansainväliseen strategiseen toimintaympäristöön.

(17) Kaiken kaikkiaan Euroopan resilienssin kasvattaminen tapahtuu asteittain ja monilla eri politiikkasektoreilla. Pelkästään Eurooppaa uhkaavien hybridiuhkien torjuminen edellyttää kattavaa ja monipuolista resilienssin rakentamista. Käytännössä vahvan resilienssin rakentamisen tulee perustua koko yhteiskunnan osallistavaan lähestymistapaan, jossa EU:n toimielimillä on koordinoiva rooli. Markkina- ja yhteiskunnallisten toimijoiden osallistaminen on olennaista, sillä yhteiskuntien kriittisten toimintojen resilienssiä ei voida saavuttaa pelkästään valtion toimilla.

(18) Yhteenvetona huoltovarmuudesta valiokunta toteaa, että EU-maiden huoltovarmuusjärjestelyjen parantaminen nykytasosta tulee olemaan pitkä ja resurssveja vaativa prosessi. Tämän vuoksi Suomen tulee myös jatkossa huolehtia kansallisen huoltovarmuutensa ja kokonaisturvallisuus-

Valiokunnan lausunto

tensa kehittämistä sekä varautumisen tason nostamisesta ja siihen liittyvästä resurssien varmistamisesta myös siviilipuolella. Valiokunta pitää hyvänä sitä, että myös unionitasolla huoltovarmuuteen liittyviä kysymyksiä edistetään. Suomen tulee olla tässä työssä aktiivinen. Samalla on kuitenkin keskeisen tärkeää varmistaa, etteivät EU-tason toimet heikennä jäsenmaiden omia varautumistoimenpiteitä tai kansallisia järjestelyitä, vaan tukevat niitä.

Sotilaallinen liikkuvuus ja liikenneväylien kehittäminen pohjoisessa

(19) Valtioneuvoston asettamiin avaintavoitteisiin EU-vaalikaudelle 2024–2029 sisältyy sotilaallisen liikkuvuuden parantaminen. Sotilaallisella liikkuvuudella tarkoitetaan sitä, että sotilaskokoukset ja sotilasmateriaalia kyetään liikuttamaan joustavasti ja nopeasti sinne missä niitä tarvitaan. Suomen maantieteellisen sijainnin vuoksi sotilaallinen liikkuvuus on meille erityisen tärkeää, koska se tukee keskeisesti sotilaallisen avun antamisen ja vastaanottamisen muodostamaa kokonaisuutta.

(20) Valiokunta pitää tärkeänä, että sotilaallisen liikkuvuuden mahdollistamiseksi liikenneinfrastruktuuria kehitetään siten, että se mahdollistaa nopeasti laajamittaisetkin joukkojen ja materiaalin siirrot. Tämä edellyttää, että liikenneväylät, niiden solmukohtat, rajanylityspaikat, satamat ja lentokentät vastaavat sotilaallisen kaksikäyttöisyyden edellyttämiä teknisiä vaatimuksia esimerkiksi raskaiden sotilaskuljetusten osalta. Tavoitteena tulee olla kehittää yhteyksiltään tiivis sotilaallisen liikkuvuuden verkko, jolla on entistä lyhyemmät reagoitajat ja toimintakykyinen, turvallinen, kestävä ja häiriönsietokykyinen liikenneinfrastruktuuri ja kuljetusvalmiudet. Kansallista liikenneinfrastruktuuria on kehitettävä yhteisen puolustuksen edellyttämät sotilaallisen liikkuvuuden tarpeet huomioiden.

(21) Valiokunta toteaa, että sotilaallisen liikkuvuuden merkitys on kasvanut turvallisuusympäristössä tapahtuneiden muutosten ja Suomen Nato-jäsenyyden myötä. Sotilaallinen liikkuvuus on edellytyksenä Naton suorituskykyjen ja joukkojen käytettävyydelle ja siten välttämätön edellytys Naton yhteisen puolustuksen toimeenpanolle. On tärkeää, että alueellisesti ja Euroopan laajuisesti kyetään muodostamaan yhteisen puolustuksen toimeenpanon edellyttämät liikennekäytävät. Valiokunta huomauttaa, että sotilaallinen liikkuvuus on usean eri organisaation agendalla, ja EU:n lisäksi esimerkiksi Nato ja Nordefco pyrkivät edistämään sotilaallisen liikkuvuuden hankkeita. Valiokunta katsoo, että eri järjestöissä tehtävä työ sotilaallisessa liikkuvuudessa täydentää toisiaan.

(22) Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sotilaallisen liikkuvuuden hankkeiden EU-rahoitus perustuu TEN-T-verkon toimeenpanoa varmistavaan Verkkojen Eurooppa -rahoitusvälineeseen, Connecting Europe Facility, eli CEF-asetukseen (2021/1153). Sotilaallisen liikkuvuuden hankkeisiin on osoitettu 1,7 miljardia euroa vuosille 2021–2027. CEF-tukea voidaan myöntää sellaisiin hankkeisiin, jotka palvelevat sekä sotilaallisen liikkuvuuden että liikenteen siviili-infrastruktuurin tarpeita perustuen TEN-T-verkkoon ja sille asetettuihin vaatimuksiin. Sotilaallisen liikkuvuuden hankkeisiin on ollut mahdollista saada EU-tukea enintään 50 prosenttia hankkeen kokonaishinnasta.

Valiokunnan lausunto

(23) Saadun selvityksen mukaan Suomi on hyödyntänyt täysimääräisesti CEF-rahoitusta EU:n sotilaallisen liikkuvuuden hankkeisiin. Suomi on saanut vuosina 2021–2023 CEF-tukea kolmessa sotilaallisen liikkuvuuden haussa yhteensä 82,7 miljoonaa euroa kymmenelle eri hankkeelle.

(24) Vuoden 2023 hakukierroksella Suomesta haettiin CEF-tukea sotilaallisen liikkuvuuden hausta yhdeksälle hankkeelle, joista tukea saatiin seitsemälle hankkeelle yhteensä 39,45 miljoonaa euroa. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan Suomi on kokonaisuudessaan pärjännyt sotilaallisen liikkuvuuden haussa erinomaisesti, sillä kaikki hakukierrokset ovat olleet moninkertaisesti ylihaettuja suhteessa jaettavan tuen määrään. Valiokunta kiittää liikenne- ja viestintäministeriötä ja muita hankevalmisteluihin osallistuneita tahoja onnistuneesta vaikuttamistyöstä. Myös jatkossa on tärkeää varmistaa, että Suomi on aktiivinen toimija sotilaallisen liikkuvuuden uusissa hankevalmisteluissa. Valiokunta toteaa, että Verkkojen Eurooppa -rahoitusvälineen kautta sitoumukset Military Mobility -hankkeisiin jatkuvat aiemmillä päätöksillä vuoteen 2028 saakka. On tärkeää varmistaa, että Military Mobility -hankkeet huomioidaan jatkossakin asianmukaisesti EU:n liikenneagendaa kehitettäessä.

(25) Suomen ulkomaankaupasta noin 95 prosenttia kulkee Itämeren kautta. Valiokunta toteaa, että tilannetta, jossa Itämeren normaali meriliikenne häiriintyy merkittävästi, ei voida poissulkea. Tällöin Suomen olisi turvaututtava vaihtoehtoihin ulkomaanreitteihin pohjoisessa eli käytännössä Ruotsin ja Norjan tie- ja rataverkkoihin sekä satamiin. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että Suomen, Ruotsin ja Norjan valtiot yhdessä tekevät toimenpiteitä vaihtoehtoisten kuljetusreittien kapasiteetin kasvattamisesta ja kehittämisestä. Reittien pullonkauloja on ryhdyttävä avaamaan niin kuljetus- ja väyläkapasiteetin, raideleveyskysymyksen, satamatoimintojen ja muiden logistiikkapalveluiden osalta. Panostukset hyödyttäisivät myös normaaliaikojen kuljetuksia. Valiokunta katsoo, että näiden kolmen maan on myös syytä yhdessä tavoitella EU:n ja Naton investointimahdollisuuksia muun muassa Suomen läpi Tornioista Haaparannan kautta Narvikin satamaan kulkevan reitin osalta.

(26) Yhteenvetona liikenneyhteyksien kehittämisestä pohjoisessa valiokunta toteaa, että alueellinen rajayhteistyö ja itä-länsi-akselin liikenneyhteyksien kehittäminen on nostettava aiempaa vahvemmin EU-agendalle. Rajat ylittävä yhteistyö palvelee erityisesti strategista kilpailukykyä, taloutta ja rahoitusta, kokonaisturvallisuutta ja vahvempaa Eurooppaa. Esimerkiksi Nordic Connector -hanke edistää tätä integraatiota ja sillä olisi laajoja positiivisia vaikutuksia koko Pohjolasella itä-länsi-akselilla.

Euroopan unionin puolustusulottuvuuden kehittäminen

(27) Valtioneuvoston selvityksessä todetaan, että Suomi tukee EU:n puolustusyhteistyön syventämistä, jota on jatkettava laaja-alaisesti ja konkreettisesti. Kehittämisessä tulee huomioida sekä EU:n kyky globaalina toimijana että oman puolustuksen vahvistaminen. Tällä tarkoitetaan muun muassa suorituskykyjen kehittämistä pysyvän rakenteellisen yhteistyön sitoumusten mukaisesti, sotilaallista liikkuvuutta, nopean toiminnan kyvyn vahvistamista ja EU:n kriisinhallinnan mukauttamista toimintaympäristön muutoksiin sekä EU:n ja Naton välistä yhteistyötä.

(28) Selvityksessä todetaan edelleen, että eurooppalaisten suorituskykyjen kehittäminen ja tehokas käyttö edellyttävät kilpailukykyistä puolustuksen teollista ja teknologista perustaa. Suomen

Valiokunnan lausunto

tavoitteena on, että unioniin luotaisiin puolustustarvikkeiden yhteismarkkinat. Suomi kannattaa EU:n puolustusteollisuuden sisällyttämistä kestäväen rahoituksen taksonomiaan. Osana Suomen pyrkimystä vahvistaa EU:n päätöksentekokykyä erillisen puolustusministerineuvoston perustaminen voisi olla tarkoituksenmukaista. Tämä tukisi EU:n vahvempaa turvallisuus- ja puolustuspoliittista roolia.

(29) Valiokunta toteaa, että Suomen tavoitteet EU:n puolustusulottuvuuden vahvistamisen suhteen ovat oikeansuuntaiset, mutta nytkään selvityksessä ei kuvata, miten asetettuihin tavoitteisiin on määrä päästä. Kriittisen tärkeää on varmistaa, että sekä Ukrainan tukemisen että unionimaiden oman puolustuskyvyn kehittämisen osalta ammustuotannon ylösskaalaus saadaan tehtyä mahdollisimman nopeasti. EU:lla on tässä merkittävä rooli. Konkreettinen osoitus tästä on, että EU myönsi 15.3.2024 ASAP-ohjelman (Act in Support of Ammunition Production) kautta Nammo Lapuulle ja sen tytäryhtiölle Nammo Vihtavuorelle 155 millimetrin kranaattien kuorituotantoon 22 miljoonaa euroa tukea, ja ruuti- ja nitroselluloosan tuotannon kasvattamiseen 16 miljoonaa. ASAP-tuen avulla Nammo pystyy lisäämään ruudin ja nitroselluloosan tuotantoa jopa 60–70 prosenttia nykyisestä. Myös tykistökranaattien määrän tuotannossa lisäys on merkittävä.

(30) Valiokunnan mielestä on selvää, että Suomen avaintavoitteiden saavuttaminen EU:n puolustusyhteistyössä edellyttää Suomen kantojen koordinoitua valmistelua yli hallinnonalojen sekä sidosryhmien, kuten puolustusteollisuuden ja tutkimuslaitosten, kuulemista. Puolustusministeriön tulee johtaa valmistelua muiden hallinnonalojen ja sidosryhmien tuella, ja toimintaan tulee osoittaa riittävät resurssit.

(31) Valtioneuvoston selvityksen antamisen jälkeen komissio on julkaissut 5.3.2024 Euroopan puolustusteollisuusstrategian (European Defence Industrial Strategy, EDIS) sekä uuden puolustusteollisuusohjelman (European Defence Industrial Program, EDIP). Nämä asiakirjat tulevat keskeisesti ohjaamaan sitä, mitä EU puolustusteollisuuden kehittämisessä konkreettisesti tavoittelee. Valiokunnalla ei ole tässä lausunnossa mahdollisuutta tarkemmin ottaa kantaa komission uusiin aloitteisiin, ja niiden tarkemman analyysin aika tulee myöhemmin. Valiokunta kiinnittää huomiota kuitenkin jo tässä vaiheessa siihen, että komission esittämä 1,5 miljardin euron määräraha puolustusteollisten hankkeiden vauhdittamiseen on täysin riittämätön tarpeeseen nähden.

(32) Valiokunta korostaa, että Suomen tavoitteena tulee joka tapauksessa olla eurooppalaisten yhteismarkkinoiden toimivuuden varmistaminen jo olemassa olevan sääntelyn avulla. Keskeisimmät säädökset puolustusmateriaalialalla ovat puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi (2009/81/EY) sekä sisäisten siirtojen direktiivi (2009/43/EY). Valiokunta on aiemmin useasti arvioinut (ks. esim. PuVL 8/2022 vp ja PuVL 2/2023 vp) sitä, miten esimerkiksi putu-direktiivi on käytännössä toiminut. Kaikki valiokunnan saama tieto osoittaa, että direktiivi ei ole käytännössä mitenkään vaikuttanut puolustusvälinemarkkinoiden avoimuuteen EU-alueella, ja etenkin suuret unionimaat ovat jatkaneet protektionistisella ja omaa teollisuuttaan suojelevalla linjalla. Komissio, jonka pitäisi valvoa direktiivin noudattamista, on ollut asiassa täysin hampaaton. Valiokunnan mielestä on selvää, että näin ei voi enää jatkua. Vaihtoehtoja on valiokunnan mielestä kaksi: 1) Putu-direktiiviä todella aletaan noudattamaan tai 2) Suomi korostaa huoltovarmuusnäkökulmaa hankinnoissa vielä aiempaa enemmän ja pyrkii maksimaalisesti hankkimaan kotimaasta kaiken sen puolustusmateriaalin, mitä suomalaisyritykset tuottavat.

Valiokunnan lausunto

(33) Komission uusien aloitteiden osalta, joihin kuuluu myös tavoite kohdentaa vähintään 50 prosenttia materiaalihankinnoista unionialueelle vuoteen 2030 mennessä, valiokunta huomauttaa, että Suomi ostaa merkittävän määrän puolustusmateriaalia unionialueen ulkopuolisista maista, etenkin Yhdysvalloista. Jatkossakin on varmistettava, että nykyistä toimivaa hankintamallia, jossa Puolustusvoimat kilpailuttaa ja arvioi eri maiden tarjoamien asejärjestelmien paremmuuden, ei vaaranneta. Hankintojen kohdistaminen unionialueelle ei ole itseisarvo, jos EU:n ulkopuolella tuotetaan Suomen puolustukselle paremmin sopivia, suorituskykyisiä ja hinnaltaan kilpailukykyisempiä asejärjestelmiä.

(34) Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sekä puolustusministereiden oman ministerineuvoston että puolustuskomissaarin tehtävän perustaminen uuteen komissioon ovat perusteltuja hankkeita. Valiokunta yhtyy arvioon siitä, että uuden komissaarin nimike voisi pikemminkin olla puolustusteollisuuskomissaari, joka kertoisi ulospäin konkreettisesti, mikä olisi uuden komissaarin toimintakenttä.

(35) Jos putu-direktiivi on esimerkki EU-tason sääntelystä, jota ei noudateta, EU:n lyijyasetus on taas esimerkki sääntelystä, josta on vakavaa haittaa kansalliselle puolustukselle. Lyijyn käyttöä on rajoitettu niin sanotun REACH-asetuksen nojalla. Tuorein lyijyä koskeva rajoitus on 15.2.2021 voimaan tullut lyijyhaalien käyttöä kosteikkoalueilla koskeva ns. lyijy I -rajoitus, jota alettiin soveltamaan 15.2.2023. Rajoituksen mukaan lyijyhaaleja ei saa käyttää tai kuljettaa mukana ampumistarkoituksessa kosteikkoalueilla ja niiden suojavyöhykkeellä. Rajoitus koskee sekä metsästystä että urheiluammuntaa, ja se kattaa myös kosteikkoalueilla sijaitsevat ulkoampumaradat.

(36) Euroopan kemikaalivirasto on valmistellut komission toimeksiannosta myös toisen ampu-
matarvikkeita (ja kalastusvälineitä) koskevan, niin sanotun lyijy II -rajoitusehdotuksen. Vaikka viranomaiskäyttö on rajattu lyijy II -ehdotuksen ulkopuolelle, rajoituksella olisi merkittäviä vaikutuksia esimerkiksi poliisin toimintaan (ks. PuVM 3/2022 vp, kpl 25). Erityisen ongelmallista lyijy II -ehdotuksessa olisivat sen vaikutukset vapaaehtoiseen maanpuolustukseen. Valiokunta korostaa, että kansalaisten vapaa- ja omaehtoinen, omilla aseilla tapahtuva ampumaharjoittelu on tärkeä osa Suomen maanpuolustuksellisen valmiuden ylläpitämistä. Lyijylle ei toistaiseksi ole todellisia korvaavia vaihtoehtoja ampumaurheilun ja reserviläisten ampumaharjoittelun laukausmäärillä.

(37) Saadun selvityksen mukaan lyijy II-asetuksen toimeenpanoa on lykätty. Päivitetyn työsuunnitelman mukaan asia on tulossa ensimmäiseen keskusteluun REACH-komiteaan lokakuussa 2024. Ehdotus on merkitty myös joulukuun 2024 kokoukseen keskusteluasiakohtana, eli aikaisintaan siitä päästään äänestämään vuoden 2025 ensimmäisessä komiteakokouksessa, todennäköisesti helmikuussa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valtioneuvosto on ollut asiasta komissioon yhteydessä ja tuonut voimakkaasti esiin asetusluonnoksen ongelmia Suomen maanpuolustukselle, erityisesti vapaaehtoiselle maanpuolustukselle.

(38) Valiokunta kiittää valtioneuvostoa tästä vaikuttamistyöstä ja korostaa, että sitä pitää jatkaa niin kauan, että komissio ottaa Suomen maanpuolustuksen erityispiirteet huomioon. Valiokunta toteaa, että missään unionimaassa ei reserviläisperusteinen puolustusjärjestelmä ja vapaaehtoinen maanpuolustus ei ole siinä asemassa puolustusjärjestelmän uskottavuuden kannalta kuin

Valiokunnan lausunto

Suomessa. Suomen maanpuolustuksen intressien turvaamisen kannalta paras ratkaisu olisi, jos uusi komissio lopettaisi kokonaan lyijy II -asetuksen valmistelun tai rajaisi siitä ulos turvallisuusviranomaisten lisäksi myös vapaaehtoisen maanpuolustuksen. Valiokunta viittaa tässä yhteydessä myös hallitusohjelmaan, jossa todetaan REACH-asetuksesta seuraavasti: ”Hallitus vaikuttaa EU:n lyijynkäyttökiellon (osana REACH-asetusta) valmisteluihin siten, ettei se haittaa vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytyksiä. Vapaaehtoinen maanpuolustus ja maanpuolustusvalmiuksia tukeva urheiluammunta tulee rajata kiellon soveltamisalan ulkopuolelle. Hallitus toimii aktiivisesti ampumaratojen saamiseksi pois rajoituksen piiristä, eikä hyväksy EU:n lyijynkäyttökiellon ja -rajoitusten laajentamista luoteihin.”

(39) Valiokunta kiirehtii hallitusta edistämään valiokunnan pitkään ajamaa ja hallitusohjelmassakin linjattua 1 000 ampumaradan perustamista Suomeen. Nykyinen ampumarataverkosto on liian harva ja alueellisesti epätasapainoinen, jotta reserviläiset voisivat ylläpitää ampumataitoaan halutulla tavalla.

Rahoitusmarkkinat ja kestävä rahoitus sekä Euroopan investointipankin rahoitus turvallisuus- ja puolustussektorille

(40) EU-taksonomian eli ympäristöluokittelun tavoitteena on ohjata pääomaa ilmaston ja ympäristön kannalta kestäviin hankkeisiin. Tällä eräänlaisella ekomerkillä EU määrittelee, mitkä sijoituskohteet ja hankkeet ovat kestäviä ilmaston ja ympäristön kannalta ja minkälainen liiketoiminta edistää taksonomiaan sisällytettyjä ympäristötavoitteita. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan rahoitusmarkkinoita koskeva lainsäädäntö, mukaan luettuna EU:n kestävän rahoituksen lainsäädäntö ja sen taksonomia-asetus (EU 852/2020), itsessään ei estä puolustusteollisuuden rahoittamista. Merkittävä osa rahoitussektorin toimijoista on kuitenkin sulkenut joitakin aloja kestävänä pidettävän rahoituksen ulkopuolelle. Tällaisia aloja ovat muun muassa uhkapelaaminen, tupakkateollisuus ja massatuhoaseet. Myös puolustusteollisuushankkeiden rahoitus on aiemmin pitkälti nähty epäeettisenä. Valtioneuvoston selvityksessä on maininta puolustusteollisuuden sisällyttämisestä taksonomia-asetukseen, ja vastaavanlainen kirjaus löytyy myös pääministeri Orpon hallitusohjelmasta.

(41) Valiokunnan saaman selvityksen mukaan puolustusteollisuuden sisällyttämistä EU:n kestävän rahoituksen taksonomiaan voitaisiin periaatteessa edistää kahdella tavalla. Jos puolustusteollisuuden lisäämistä edistetään nykyisen taksonomia-asetuksen raameissa, on tarve tunnistaa, millainen puolustusteollisuuteen liittyvä toiminta täyttää taksonomia-asetuksen asettamat vaatimukset, eli edistää merkittävästi yhtä ympäristötavoitetta, eikä aiheuta merkittävästi haittaa yhdellekään ympäristötavoitteelle sekä täyttäisi sosiaaliset vähimmäissuojavaatimukset. Jos tällaisia toimintoja tunnistettaisiin, niiden lisäämistä taksonomian delegoituihin asetuksiin voitaisiin edistää EU:ssa. Seuraavat mahdolliset asetusmuutokset voitaisiin tehdä joko vuonna 2025 tai 2026.

(42) Toinen tapa edistää asiaa olisi taksonomia-asetuksen muuttaminen, jolloin tarkasteluun otettaisiin esimerkiksi yhteiskunnallisen kestävyuden ulottuvuus, johon raamiin puolustusteollisuuden edistäminen voisi mennä yhteiskunnan turvallisuuden edistämisen näkökulmasta. Saadun selvityksen mukaan taksonomia-asetus on alun perin suunniteltu yksityiselle sektorille, joten yhteiskunnallisen ulottuvuuden lisääminen saattaisi laajentaa taksonomia-asetuksen soveltami-

Valiokunnan lausunto

salaa laajasti ja ennalta-arvaamattomasti. Taksonomia-asetuksen mahdollisen muuttamisen osalta on syytä myös huomioida, että tyypillisesti EU-säännöksen muuttaminen kestää useamman vuoden.

(43) Valiokunta pitää erittäin valitettavana, että kummassakin taksonomiatarkastelumallissa on vääjäämättä kyse useamman vuoden hankkeesta. Ukraina tarvitsee kipeästi läntistä tukea juuri nyt, ja myös unionimaiden omien puolustusmateriaalivarastojen täydentäminen on aloitettava välittömästi. Edellä todetusta huolimatta Suomen on kuitenkin tärkeää edistää taksonomiakeskustelua unionitasolla. Venäjän turvallisuushaaste on pitkäaikainen, ja kaikki keinot puolustusteollisen tuotannon lisäämiseen on käytettävä.

(44) Taksonomiakeskustelun lisäksi toinen tapa saada vauhtia eurooppalaiseen materiaalituo-
tantaan on hyödyntää Euroopan investointipankin (EIP) rahoitusta. Euroopan investointipankki on EU:n rahoituslaitos, joka toiminnassaan toteuttaa Euroopan unionin politiikkaa. Ilmasto, vihreä siirtymä, energia, infrastruktuuri, innovaatiot, pk-sektori ja koheesio ovat prioriteettialueita pankin rahoitustoiminnassa. EIP-ryhmän, johon kuuluu myös tytäryhtiö Euroopan investointirahasto (EIR), lainananto vuonna 2023 oli 88 miljardia euroa. Pankki rahoittaa toimintaansa laske-
malla liikkeelle joukkovelkakirjoja kansainvälisillä pääomamarkkinoilla.

(45) Saadun selvityksen mukaan EIP on rahoittanut yli kymmenen vuoden ajan eurooppalaista turvallisuus- ja puolustussektoria, vuodesta 2017 lähtien European Security Initiative -aloitteen alla. SESI eli Strategic European Security Initiative luotiin puolestaan vuonna 2022 tavoitteena rahoittaa turvallisuus- ja puolustussektoria 6 miljardilla eurolla vuosina 2022–2027. Tavoitetta nostettiin kesäkuussa 2023 yhteensä 8 miljardiin euroon. SESI:n puitteissa on mahdollista rahoittaa kaksoiskäyttötuotteiden tuotekehitystä, kyberturvallisuuteen liittyviä hankkeita, uusia teknologioita, avaruushankkeita ja infrastruktuurin turvallisuutta edistäviä hankkeita.

(46) Puhtaasti sotilaallisia hankkeita pankki ei kuitenkaan voi rahoittaa, koska nykyiset kelpoisuus- ja sulkupolitiikkaa määrittävät lainanantokriteerit estävät ammusten ja aseiden rahoittamisen (EIB eligibility, excluded activities and excluded sectors list). Pankin noudattaman kaksoiskäyttötuotteiden määritelmän mukaan yli 50 prosenttia hankkeen ennakoituista tuloista on tultava hankkeen siviilikäytöstä.

(47) Saadun selvityksen mukaan Euroopan investointipankin johto on suhtautunut puolustusteollisuuden rahoittamiseen varauksellisesti vedoten muun muassa siihen, että institutionaaliset sijoittajat karttavat edelleen puolustus- ja turvallisuussijoituksia, mikä voisi vaarantaa tai ainakin heikentää pankin varainhankintaa. Pankki on lähtökohtaisesti pitänyt kaksoiskäyttökriteeriä keskeisenä periaatteena lainoituksessaan.

(48) Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että Suomi ajaa omien EIP-edustajiensa kautta voimakkaasti nykyisten rahoituskriteerien tarkistamista siten, että puolustusteollisuuden lainoitusta voidaan voimakkaasti lisätä ilman takertumista kaksoiskäyttökriteereihin. Valiokunta huomauttaa, että ilman unionimaiden kykyä oman turvallisuutensa takaamiseen ja vahvistamiseen ei voida kehitystä saavuttaa muillakaan EIP:n tärkeinä pitämällä sektoreilla.

Valiokunnan lausunto

Kyberturvallisuus

(49) Kyberturvallisuus on olennainen elementti yhteiskuntarauhan, kansallisen ja kansainvälisen turvallisuuden sekä hyvinvoinnin takaamisessa. Digitalisoituminen tuo tietojärjestelmät ja tietotekniikan kaikkien arkeen, teollisuuteen ja viranomaistoimintaan. Tätä taustaa vasten on valitettavaa, ettei valtioneuvoston selvityksessä kyberturvallisuuden kehittämistä unionitasolla juurikaan tarkastella. Valiokunta toteaa, että myös kansallisella tasolla kyberturvallisuutta on syytä tarkastella uudella tavalla. Tätä taustaa vasten hallitusohjelmaan kirjattua linjausta siitä, että kokonais- ja kyberturvallisuuden johtamisrakenteen uudistetaan hallituskauden aikana pääministerin johdolla voi pitää erittäin tarpeellisena hankkeena.

(50) Saadun selvityksen mukaan EU:ssa olisi tarpeellista saada aikaan reaaliaikainen, operatiivinen tilannekuva jäsenvaltioihin kohdistuvan tietojärjestelmien vaikuttamisen ja kyberrikollisuuden valvonnan tueksi. Olennaista tämän tilannekuvan sisällössä olisi sen tarkkuus ja konkretian taso, jotta siitä saatavalla ohjauksella voitaisiin toteuttaa konkreettisia ennaltaehkäiseviä ja suojaavia toimenpiteitä. Tämän tilannekuvan tulisi olla jäsenmaiden viranomaisten käytettävissä erilaisiin tarkoituksiin, mukaan lukien kansainväliseen verkkorikostutkintaan.

(51) EU-tasolla on myös ohjattava ja luotava olosuhteet teollisuudelle uusien palveluiden ja ratkaisujen kehittämiseksi. Tämä tukee myös Suomen oman puolustus- ja kyberteollisuuden kyvykkyyttä uusien palveluiden tarjoamiseen.

(52) Tilannekuvan rakentumisessa on huomioitava myös tekoälyn ja kvanttilaskennan esiintulo erilaisessa verkkorikollisuudessa ja verkkohäirinnässä. EU:n tekoälyasetuksessa määritellään kontrolloikeinoja ja vaatimuksia tekoälyn ja tekoälyjärjestelmien ylläpitoon ja käyttöön. Siinä ei kuitenkaan luoda viranomaisille tarvittavaa toimivaltaa tai työkaluja tekoälyn tuomien uhkien torjumiseen, tekoälyä käyttävien hyökkäystapojen tunnistamiseen tai verkossa tekoälyä hyödyntävien laittomien tapahtumien tunnistamisen ja kuvatuilla kansainvälisellä tilannekuvatoiminnallisuudella.

Informaatioturvallisuudesta

(53) EU:ssa on viime vuosina tiedostettu erilaisten hybridihyökkäysten mahdollisuus ja pyritty vahvistamaan näihin uhkiin varautumista. Erilainen pahantahoiseen informaatioon liittyvä toiminta on kasvava uhka, jossa keskeisenä tavoitteena on informaation luotettavuuden heikentäminen tai suoranainen pyrkimys manipuloida tiettyä kohderyhmää informaation tarkoitushakuisella vääristelyllä.

(54) EU on viime kädessä jäsenvaltioidensa summa. Yksittäisessä jäsenvaltiossa tapahtuva informaatiovaikuttaminen voi näin ollen heikentää koko EU:n päätöksentekokykyä. Valtioneuvoston selvityksen yksi avaintavoitteista on, että Suomi edistää EU:n kokonaisvaltaista ja laaja-alaista varautumista erilaisiin hybridiuhkiin. Saadun selvityksen mukaan kokonaisturvallisuutta koskevan ajattelun kannalta Suomen olisi hyvä edistää erityisesti henkiseen kriisikestävyyteen liittyvää varautumistyötä unionitasolla. Suomen muille unionimaille tarjoama kokonaisturvallisuusajattelu voisi edistää informaatioon liittyvää turvallisuusajattelua ja siihen liittyvää yhteistyötä ja hyvin toimintamallien ja -käytänteiden kehittämistä EU:n laajuisesti.

Valiokunnan lausunto

(55) Valiokunta huomauttaa, että informaatioturvallisuutta koskevien EU-tavoitteiden edistämiseksi tulee ottaa huomioon myös se, mitä disinformaation suhteen tehdään kansallisesti, jotta tavoiteasettelua unionitasolla voidaan edistää synkronoidusti. Hallitusohjelmaan on kirjattu, että disinformaation synnyttämää yhteiskunnallista vahinkoa ennaltaehkäistäkseen hallitus päivittää strategisen viestinnän toimintamallin sekä vahvistaa ja huomioi informaatiopuolustuksen osana uudistettavaa kyberturvallisuusstrategiaa. Hallitus huomioi disinformaation torjunnassa molemmat kansalliskielet sekä muunkielisen viestinnän. Opettajien valmiuksia kasvattaa oppilaita kriittiseen medialukutaitoon sekä tietoisuuteen kyberriskeistä vahvistetaan laajan yhteiskunnallisen resilienssin lujittamiseksi.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Puolustusvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 20.3.2024

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jukka Kopra kok
varapuheenjohtaja Mikko Savola kesk
jäsen Miko Bergbom ps
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Mika Kari sd
jäsen Jani Kokko sd
jäsen Juha Mäenpää ps
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Hanna Räsänen kesk
jäsen Tuula Väättäinen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola